

BIBLIOGRAFIE VAN DE GESCHIEDENIS VAN GENT 1973-1974

door

René DE HERDT

wetenschappelijk medewerker aan het Stadsarchief

Deze bibliografie vormt het vervolg op de bibliografie die in 1973 werd begonnen door M. RYCKAERT. We streefden ernaar in dezelfde richting verder te werken. Volledigheid werd niet nagestreefd. We hebben wel gepoogd enkel die werken en artikels op te nemen die een oorspronkelijke bijdrage brengen in verband met de Gentse geschiedenis of die gegevens bevatten die voor de geschiedschrijving van Gent van belang zouden kunnen zijn. Alhoewel strikt genomen slechts werken die het licht zagen in 1973 of 1974 opgenomen werden, vonden we het toch nuttig ook enkele oudere studies te vermelden, die in vorige bibliografie niet aan bod kwamen.

*Inventarissen, bibliografieën, catalogi**

1. BUNTINX J., *Inventaris van het Archief der abdij van Drongen. (Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur en Ministerie van Nationale Opvoeding en Franse Cultuur. Algemeen Rijksarchief in de Provinciën. Rijksarchief te Gent)*, Brussel, 1971. Offset.

In de inleiding geeft de auteur een kort overzicht van de geschiedenis van de Premonstratenzerabdij (1138-1797) en haar archief. Achteraan vindt men een lijst van regesten (het oudste charter dateert van 1228, het jongste van 1793), konkordantietafels en indices.

2. ID., *Inventaris van het Archief van de Raad van Vlaanderen. (Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur en Ministerie van Nationale Opvoeding en Franse Cultuur. Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën, Rijksarchief te Gent)*. Dl. VI, Brussel, 1973.

Met dit zesde deel is de reeks inventarissen van het archief van de Raad van Vlaanderen, het hoogste gerechtshof in het graafschap, voltooid. De reeks zal worden afgerond met een deel indices. Uit deze inventarissen blijkt eens te meer hoe belangrijk het archief van de Raad is voor de studie

Gebruikte afkorting: HMGOG = *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*

* Zie ook bij *Vlaamse beweging* nr 32 en *Diversen* nr. 83.

van de stadsgeschiedenis, de economische geschiedenis, enz. In deel VI vindt men achtereenvolgens de ontledingen van de processen in beroep bij de Raad van Vlaanderen tegen vonnissen van de „mindere wetten”, van de processen in hoger beroep bij de Grote Raad van Mechelen en tegen de sententies van de Raad van Vlaanderen. Verder werd een lijst van procedurestukken op perkament ingelast.

3. COPPEJANS-DESMEDT H., *Bedrijfsarchieven op het Stadsarchief van Gent. Inventaris van de fondsen De Hemptinne en Voortman. (Interuniversitair Centrum voor Hedendaagse Geschiedenis. Bijdragen 67)*, Leuven-Parijs, 1971.

Inventaris van de twee belangrijkste bedrijfsarchieven op het Stadsarchief betreffende de katoennijverheid. In de inleiding schetst de auteur een korte geschiedenis van beide bedrijven (Lousbergs - de Hemptinne - N.V. Florida en Voortman - N.V. Louisiana). Met indices.

4. VERSTRAETEN F., *St.-Jacobskerk, Gent. Inventaris van het Kunstpatrimonium*, s.d. Gestencild.

Uitvoerige inventaris van het kunstpatrimonium. Met indices en afbeeldingen, maar zonder inleiding.

5. DESITTERE M., *Archeologische Kroniek*, in *HMGOG*, XXVII, (1973), p. 249-252.

Bondig overzicht van de archeologische vondsten te Gent tot in 1973.

6. RYCKAERT M., *Bibliografie van de geschiedenis van Gent, 1969 - 1973*, in *HMGOG*, XXVII, (1973), p. 253-264.
7. GYSSELING M., *Het Sint-Elisabethbegijnhof van de oudste tijd tot heden. Tentoonstellingscatalogoog, 21 september tot 6 oktober 1974. (Vrienden van het Groot Begijnhof van Sint-Amandsberg, met medewerking van het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis)*.

In deze catalogoog vinden we o.m. enkele interessante en minder gekende gegevens over de oudste geschiedenis van de begijnen.

8. VAN DEN KERKHOVE A. en Y. HOLLEBOSCH-VAN RECK, *Het abdijhospitaal van de Bijloke. Stad Gent. Oudheidkundig Museum van de Bijloke. Tentoonstelling 19 mei - 30 juni 1973, Gent, 1973.*

De inleiding belicht de stichting en bouwgeschiedenis van hospitaal en abdij. De eigenlijke catalogoog bevat de bespreking van een honderdtal nummers. Met platen, bijlage en beknopte bibliografie.

9. DAENENS L., *Museum voor Sierkunst. Gids voor de bezoeker. (Stad Gent)*, Gent, 1974. Gestencild.

Handige museumgids met bondige historische inleiding. Geïllustreerd.

10. VAN DE KERKHOVE A., *Museum voor stenen voorwerpen. Ruïne van de Sint-Baafsabdij. Gids voor de bezoeker. (Stad Gent)*, Gent, 1973. Gestencild.
11. VAN LAERE R., *Het munt- en penningkabinet van de Gentse Rijksuniversiteit*, in *Revue Belge de Numismatique et de Sigillographie*, CXIX, (1973), p. 183-188.

Beknopte bespreking van de munten en medailles die aanwezig zijn in de numismatische verzameling van de Rijksuniversiteit. Deze verzameling omvat ongeveer 5000 stuks, hoofdzakelijk afkomstig uit het antiekwiteitenkabinet van kanunnik De Bast.

Regestenlijsten, bronnenuitgaven

12. DE BAETS A., *De Staten van Goed van de heerlijkheden afhangerende van Sint-Pieters Abdij te Gent. (Uitgave van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde. Gouw Oost-Vlaanderen)*, 4 dln., Gent, 1970-1974.

Uitstekend werkinstrument dat vooral genealogen zal interesseren. Het bevat korte regesten op de staten van goed. Dl. I (Gent, 1970) omvat *St.-Pieters-Dorp, Baerle, Berchem, Overmeersch en gedeeltelijk Saffelaere*. Dl. II (1972) geeft deze van *Saffelaere, Overmeersch en Ledeberg*. Dl. III (1972) kreeg de ondertiteling *Einde Ledeberg - Begin Destelbergen*, terwijl dl. IV (1974) *Einde Destelbergen - Begin Zwijnaarde* behandelt.

13. ERVYNCK G., *Een aanvulling op de parochieregisters van Sint-Pieters Gent*, in *Vlaamse Stam*, VIII, (1972), p. 166-169.

Een hiaat in het begraafboek van het kerkhof van de O.-L.-V.-kerk van de St.-Pietersabdij (6 april 1668 - 12 september 1668) wordt gedeeltelijk aangevuld door gegevens uit een register dat de begrafeniskosten weergeeft.

14. GYSSELING M., *Een volkstelling te Oostakker en Meulestede in 1709. Uitgave en naamkundige studie*, in *De Heemkundige Kring De Oost-Oudburg. Jaarboek IX*, (1971), p. 3-53.

Uitgave van de nominale telling uitgevoerd in juni 1709 in opdracht van het kassalijbestuur van de Oudburg. Ze gaat vergezeld van een naamkundige studie waarbij o.m. gegevens uit de kohieren van de vijfde en tiende penning (bewaard in het Stadsarchief) betrokken werden.

15. *Regesten op de Jaarregisters van de Keure. Schepenjaar 1400-1401. Dl. 3 : Indices. (Stad Gent. Inventarissen en Indices gepubliceerd door het Archief)*, Gent, 1972. Gestencild.

Index van persoons- en plaatsnamen op de regesten die in 1967 en 1970 door A. WIJFFELS en M. HOUBRECHTS-DE CROOCK werden uitgegeven ¹.

16. VAN GEERTSOM A., *De hoofdcijnsboeken van de St.-Baafsabdij te Gent, III : (1560-1796). Appendices (Temse)*, in *Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, LXXVII, (1974), p. 41-72.

De uitgave vormt het vervolg op de cijnsboeken die in 1963 en 1966 werden uitgegeven ².

17. BLOCKMANS W.P., *Handelingen van de Leden en van de Staten van Vlaanderen. Regeringen van Maria van Bourgondië en Filips de Schone (5 januari 1477 - 26 september 1506). Excerpten uit de rekeningen van de Vlaamse steden en kasselrijen en van de vorstelijke ambtenaren. Dl. 1 : Tot de vrede van Kadzand (1492). (Koninklijke Commissie voor Geschiedenis)*, Brussel, 1973.

Van uitzonderlijk belang omdat deze publikatie van regeringsuittreksels de nog onvoldoende gekende werking en organisatie van de Staten en de Leden van Vlaanderen belicht en omdat ze de historicus inlichtingen bezorgt over allerlei aspecten van het leven in Vlaanderen tijdens de late middeleeuwen. Achteraan volgt een *Lijst van vergaderingen en reizen van en met de leden, 15 juni 1467 - 5 januari 1476 en Indices*.

18. DE SCHRIJVER H., *Oude grafschriften in de kerk van het oud begijnhof Ste-Elisabeth te Gent*, in *Heemkundige Kring De Oost-Oudburg. Jaarboek XI*, (1973-1974), p. 88-96.

Uitgave van een handschrift dat berust in de Koninklijke Bibliotheek. Geïllustreerd met 66 wapenschilden.

19. DE WEVER F., *Pachtprijzen in de streek rond Gent (18e eeuw)*, in C. VERLINDEN e.a., *Dokumenten voor de geschiedenis van prijzen en lonen in Vlaanderen en Brabant. Dl. III : (XVIe - XIXe eeuw). (Rijksuniversiteit te Gent. Werken uitgegeven door de Faculteit van Letteren en Wijsbegeerte. Afl. 153)*, Brugge, 1972, p. 224-286.

De studie van de pachtprijzen kwam tot nu toe slechts sporadisch aan bod. Door het publiceren van dit „dokument” wordt een eerste stap gedaan om hierin verandering te brengen. Er wordt uitsluitend gebruik gemaakt van archieven van Gentse geestelijke en liefdadige instellingen : Klooster en

(1) Wijffels A. en M. Houbrechts-De Croock, *Regesten op de Jaarregisters van de Keure. Schepenaar 1400-1401. Dl. 1 : 15 augustus 1400 - 15 februari 1401. Dl. 2 : 16 februari - 14 augustus 1401*, Gent, 1967-1970.

(2) *Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, LXVI, (1963) en LXIX, (1966).

Hospitaal van de Bijloke, Godshuis St.-Jan-ten-Dullen, Armenkamer, Infirmierie van het Groot Begijnhof St.-Elisabeth en Kapittel van St.-Baafs. In een degelijke inleiding komt men meer te weten over de ligging en het aantal van de verpachte gronden, de betaling van de pacht, de instellingsrekeningen en de berekening van de pacht prijsindex. Met grafiek.

20. PREVENIER W., K. DEBLONDE-COTTENIER en L. VAN DAMME-DE MEY, *Prijzen en lonen in de domeinen der Gentse abdijen, St. Pieters en St. Baafs (13e - 14e eeuw)*, in C. VERLINDEN e.a., *Dokumenten voor de geschiedenis van prijzen en lonen in Vlaanderen en Brabant*. Dl. IV : (XIIIe - XIXe eeuw). (Rijksuniversiteit te Gent. *Werken uitgegeven door de Faculteit van Letteren en Wijsbegeerte*. Afl. 156), Brugge, 1973, p. 230-325.

De historicus vindt hier prijzen- en lonenreeksen die opgesteld werden op basis van de bewaarde veertiende-eeuwse rekeningen van de Gentse St.-Pieters- en St.-Baafsabdijen. De reeksen slaan niet enkel op Gent maar ook op het Land van Aalst, het Kortrijkse, de Vier Ambachten, Brabant en Noord-Frankrijk. In de inleiding verneemt men meer over de aard van de bronnen, de gebruikte methoden, de waarde van de gegevens, nadere toelichtingen bij een aantal produkten, enz.

21. TOCH M., *Prijzen uit Gentse instellingsrekeningen (16e eeuw)*, in C. VERLINDEN e.a., *Dokumenten voor de geschiedenis van prijzen en lonen in Vlaanderen en Brabant*. Dl. IV : (XIIIe - XIXe eeuw). (Rijksuniversiteit te Gent. *Werken uitgegeven door de Faculteit van Letteren en Wijsbegeerte*. Afl. 156), Brugge, 1973, p. 326-396.

Prijzenreeksen van levensmiddelen en brandstoffen op basis van de rekeningen van het Bijlokehospitaal, het Godshuis der Wollewevers, het Godshuis der Volders, het Godshuis St.-Jan-ten-Dulle, het St.-Jan- en Paulusgodshuis, het Wenemaershospitaal, de Armenkamer, het St.-Elisabethbegijnhof, het St.-Jakobsgodshuis, de St.-Baafs- en St.-Pietersabdijen, de St.-Niklaaskerk, de Rijke Klaren en de Abdij van Nieuwenbos.

22. VANDENBROEKE C. en W. VANDERPIJPEN, *Gentse merkuriale van granen, brood, aardappelen, hooi, stro, boter, vlees, jenever, olie en oliehoudende zaden (1800-1914)*, in C. VERLINDEN e.a., *Dokumenten voor de geschiedenis van prijzen en lonen in Vlaanderen en Brabant*. Dl. III : (XVe-XIXe eeuw). (Rijksuniversiteit te Gent. *Werken uitgegeven door de Faculteit van Letteren en Wijsbegeerte*. Afl. 153), Brugge, 1972, p. 95-188.

Aan de hand van kranten, de *Mémorial administratif de la ville de Gand* en wekelijkse marktnoteringen in archiefdocumenten wordt de prijzevolutie van verschillende produkten in de negentiende eeuw nagegaan. Het is onnodig te wijzen op het uitzonderlijk belang van deze tabellen voor de economische en sociale geschiedenis van de stad. In een inleidende nota wijzen de auteurs o.m. op de moeilijkheden die ze ondervonden bij het

opstellen van de tabellen te wijten aan de verscheidenheid van diverse maten en gewichten. Met grafieken.

Algemeen

- / 23. DE POTTER F., *Gent van den oudsten tijd tot beden. Geschiedkundige beschrijving der stad*, 8 dln., Handzame, 1969 e.v. Facsimile-uitgave.

Het oude Gent, toponiemen

24. DEVLEESCHOUWER J., *Nervische hydroniemen (II). Met een uitweiding over de namen uit de Weserstreek*, in *Naamkunde*, V, (1973), p. 37-56.

Aansluitend bij een ouder artikel van de auteur waarin deze een globale verklaring poogt te vinden voor de namen Gent, Schelde, Schouwen, Honte en Nete³.

25. GYSSELING M., *De vroegste geschiedenis van de Gentse haven*, in *Gent Werkt*, juni 1971, XIV, p. 122-128.

Vooral steunend op toponiemen wordt een schets gegeven van de wegen, waterlopen, kanalen en 'aarden' in het vroeg-middeleeuwse Gent. Met kaart.

26. VAN BOSTRAETEN H. Ch., *De nederzetting Sloten en de Merovingische begraafplaats te Gent - Port Arthur. (Pro Civitate. Historische Uitgaven, 25)*, Brussel, 1972.

Op de vlakte van Port Arthur werden reeds heel wat belangrijke archeologische overblijfselen gevonden : artefakten uit het mesolithicum, neolithische resten, een bronzen lanspunt, een rijk vrouwengraf met talrijke sieraden uit de Hallstatt-C tijd, Romeinse oudheden en ook een Merovingische begraafplaats. Het is aan dit grafveld dat de auteur deze zeer degelijke studie heeft gewijd. In een eerste deel wordt het vondstmateriaal dat in 1917 werd opgegraven in de nabijheid van het Groot Dok gekatalogeerd en gedateerd. Vervolgens wordt gepoogd de nekropool te reconstrueren in zijn oorspronkelijke toestand. Dit laat de auteur tevens toe te peilen naar de maatschappelijke achtergronden van de nederzetting waarbij het grafveld hoorde. In een tweede deel wordt dieper ingegaan op de geschiedenis van Sloten. De nekropoolnederzetting wordt met de nederzetting Sloten vereenzelvigd. Steunend op geschreven en ongeschreven bronnen gaat de auteur tenslotte over tot het opstellen van een definitieve lokale geschie-

(3) Devleeschouwer J. *Nervische hydroniemen (I)*, in *Naamkunde*, IV, (1972), p. 21-25.

denis van Sloten vanaf het ontstaan tot op het einde van de Vroege Middeleeuwen. Met bibliografie, foto's en platen.

27. *Problemen rond het ontstaan en de ligging van Sloten. Colloquium op 19 en 20 mei 1974, in Heemkundige Kring De Oost-Oudburg. Jaarboek XI, (1973-1974)*), p. 67-83.

Sloten vormde de oudste kern van het domein van de St.-Baafsabdij (Oostakker - St.-Amandsberg). In het colloquium werd gepoogd de talrijke nieuwe gegevens over de vroegste geschiedenis van Gent die de laatste jaren aan het licht kwamen aan elkaar te toetsen om aldus een nauwkeuriger visie te krijgen op hetgeen Sloten eens geweest is.

Politiek

28. WITTE E., *Politieke machtsstrijd in en om de voornaamste Belgische steden, 1830-1848. (Pro Civitate. Historische Uitgaven, 37)*, 2 dln., s.l., 1973.

De auteur onderzoekt het machtsverwervingsproces in een 20-tal Belgische steden kort na de Belgische onafhankelijkheid. Hierbij onderscheidt ze in de behandelde periode drie fundamentele controversen, nl. die tussen revolutionairen en contrarevolutionairen, die tussen klerikalen en antiklerikalen, die tussen sociaal-radikalen en sociaal-konservatieven. Het werk is van uitzonderlijk belang voor al wie zich interesseert aan onze nationale politieke ontwikkeling in de negentiende eeuw. In het tweede deel treft men bijlagen, tabellen en indices aan.

29. COPPENS E.C., *La Société Huet. Tussen revolutie en reactie*, in *HMGOG, XXVI*, (1972), p. 131-151.

Dringt door tot achter de schermen van „La Société Huet”, een vereniging met sociaal filosofische en politieke belangstelling, waarvan vooral orangisten en republikeinen deel uitmaakten. Eén van de leiders, professor François Huet (1814-1869) werd als utopisch revolutionair ervan verdacht de hand te hebben o.m. in de katoenstaking van 1849.

Vlaamse beweging

Ter gelegenheid van het eeuwfeest van het overlijden van F.A. Snellaert (1809-1872), Kortrijks-Gents geneesheer, literair-historicus en flamingant verschenen talrijke artikels en bijdragen. Hier volgt een keuze :

30. DEPREZ A., *Kroniek van Dr. F.A. Snellaert, 1809 - 1872*, Brugge, 1972.

Uitermate interessant voor de geschiedenis van de Vlaamse beweging, van de letterkunde en het politieke leven. Met indices en 111 illustraties.

31. *Colloquium F.A. Snellaert*, Gent, 11 oktober 1972.

Met bijdragen over het Snellaert-onderzoek door A. DEPRez, over de verhouding tussen F.A. Snellaert en J.A. de Laet door G. SCHMOOK, over de geneesheer Snellaert en zijn visitejournaal door L. ELAUT en tenslotte een inleiding tot de tentoonstelling (zie hieronder) door L. SIMONS. Met bibliografie van en literatuur over F.A. Snellaert. Geïllustreerd.

32. VAN DE WOESTIJNE - VANAGT H., *Ferdinand Augustijn Snellaert (1809-1872) en zijn tijd. Catalogus van de tentoonstelling ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van zijn overlijden ingericht door het Snellaert-comité*, Gent, Sint-Pietersabdij, 28 september - 22 oktober 1972.

Aan de hand van een 250 voorwerpen en dokumenten werd een beeld geschetst van de tijd waarin Snellaert leefde.

Belangrijke gegevens in verband met de Vlaamse bewustwording vindt men ook bij :

33. VAN VELTHOVEN H., *Onenigheid in de Belgische Werkliedenpartij: de Vlaamse kwestie wordt een vrije kwestie (1894-1914)*, in *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, V, (1974), p. 123-165.

Dit artikel geeft o.m. een analyse van de houding van de Gentse federatie van de Belgische Werklieden, o.l.v. Anseele, tegenover de Vlaamse kwestie.

34. WILS L., *De verhouding tussen Vlaamse beweging en arbeidersbeweging te Gent*, in *De Leiegouw*, XIV, (1972), p. 199-223.

De auteur poogt te antwoorden op vragen als : Welke was de verhouding van F.A. Snellaert, die van 1836 tot 1872 te Gent woonde, en zijn medewerkers tegenover de opkomende arbeidersbeweging? Hoe verhielden de Vlaamse beweging en in het algemeen de nationale bewegingen in het midden van de negentiende eeuw in Europa zich tegenover de arbeidersbewegingen?

Alhoewel niet speciaal in verband met Gent, maar zeer interessant is :

35. WILS L. e.a., *De houding van de politieke partijen tegenover de Vlaamse beweging in de 19e eeuw. Persstudies. (Standen en Landen, LXI)*, Heule, 1972.

Verzamelde studies die de periode 1830-1873 bestrijken : LERNOUT G.,

Het Vlaams petitionnement van 1840 en de reacties van de Belgische pers; JANSSENS W., *De strijd om een taalwet op het notariaat in 1857*; LERMYTE J.-M., *De eerste taalwet: die over de strafrechtspleging*; ten slotte een bijdrage van L. WILS zelf *Elke partij trok een eigen spoor*. Een van de belangrijkste konklusies waartoe de auteur komt is dat de Vlaamse beweging vanaf 1840 steeds meer in een katholiek spoor terecht kwam, ondanks het feit dat vele leidende flaminganten een liberale achtergrond hadden. Van bij haar eerste politiek optreden kreeg de Vlaamse beweging overigens een sterke steun van katholieke kant, waardoor ze in die richting is gaan overhellen.

36. BUNING L., *De vooravond en het begin van het radicale activisme te Gent*, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, XXXII, (1973), kol. 193-216.

Waarin vooral de rol belicht wordt van de protestantse predikant Jan Derk Domela Nieuwenhuis Nyegaard (1870-1955), die in 1914 de leiding nam van de aktivistische groep „Jong Vlaanderen”.

Pers

37. BRAEKMAN - DEVOLDER A., *Het Gentse blad „Den Vaderlander” en de strijd om de uitvoering der XXIV artikelen*, in *HMGOG*, XXVI, (1972), p. 117-129.

De houding van *Den Vaderlander* tegenover het Verdrag van de XXIV artikelen (15 november 1831). Het blad had een anti-Nederlandse houding en kante zich tegen elke afstand van grondgebied aan Nederland.

38. DE BENS E., *De Belgische dagbladpers onder Duitse censuur (1940-1944)*. (Reeks *Mens en Tijd*), Antwerpen - Utrecht, 1973.

Sociale geschiedenis

- X 39. WYNANT L., *Peiling naar de vermogensstructuur te Gent op basis van de staten van goed, 1380-1389*, in W. BLOCKMANS e.a., *Stu-diën betreffende de sociale structuren te Brugge, Kortrijk en Gent in de 14e en 15e eeuw*. (*Standen en Landen*, LXIII), 1973, p. 48-137.

De auteur onderzoekt de verhoudingen tussen roerend en onroerend bezit, de verschillende roerende goederen, de huizen en gronden, de lokalisatie van het woonhuis en van de grond, de verschillende juridische bezitsvormen enz. Met index van persoonsnamen en beschrijving van hun nalatenschap. Een kaart geeft tevens de lokalisatie van het grondbezit van de Gentse burgers weer.

40. BLOCKMANS W., *De vermogensstructuur in de St.-Jakobsparochie te Gent in 1492-1494*, in BLOCKMANS W. e.a., *Studiën betreffende de sociale structuren te Brugge, Gent en Kortrijk in de 14e en 15e eeuw. (Standen en Landen, LXIII)*, 1973, p. 141-198.

Tabellen die straat per straat de waarde en de belasting van huizen en kapitalen in de Gentse St.-Jakobsparochie opsommen, enigszins te vergelijken met een primitief kadaster. Om de volledigheid en de juistheid van deze belastingslijsten na te gaan werden door de auteur steekproeven verricht in de registers van staten van goed ⁴.

41. STEELS M., *Het Gentse werkvolk maakt opstand in 1839. Toestand in de katoenindustrie*, in *Gendtsche Tydinghen*, II, (1973), p. 166-174.
42. VANDENBROEKE C., *Voedingstoestanden te Gent tijdens de eerste helft van de 19de eeuw*, in *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, IV, (1973), p. 109-169.

Steunend op de oktrooirechten wordt de konsumptie van de belangrijkste voedingsprodukten bepaald. De benadering van de gemiddelde voeding die op die basis wordt berekend blijkt een vrij ideaal beeld te geven van de werkelijke voedingstoestanden die te Gent heersten.

43. STEENHAUT W., *Schets van de geschiedenis van de Gentse dokwerkers, 1872-1902*, in *Gendtsche Tydinghen*, II (1973), p. 143-153.

De toestand van de Gentse dokkers, de werkverdeling en misbruiken in de tweede helft van de negentiende eeuw worden belicht. Ook het ontstaan van de eerste dokwerkerssyndikaten wordt geanalyseerd.

Belangrijk voor de geschiedenis van de arbeidersontvoogding is ook

44. DE WEERDT D., *De Belgische socialistische arbeidersbeweging op zoek naar eigen vorm, 1872-1880, (Stichting Camille Huysmans)*, Antwerpen, 1972.

De auteur behandelt de eerste internationale, het belang van de vakverenigingen, standpunten als kollektivisme, volksstaat of autonome federatie, revolutie of hervorming voor de steden waar het socialisme opgang had gemaakt, de aard van de socialistische propaganda enz.

Ekonomie

Verwijzen we vooreerst naar sommige werken die opgenomen werden

(4) Zie tevens Blockmans W., *Peilingen naar de sociale structuren van Gent tijdens de late vijftiende eeuw*, in W. Blockmans e.a., *Studiën betreffende de sociale structuren van Brugge, Kortrijk en Gent in de 14e en 15e eeuw. (Standen en Landen, LIV)*, 1971, p. 215-262.

onder *Bronnenuitgaven of Sociale geschiedenis* en die ook een economische draagwijdte hebben.

Interessant en waardevol is verder het artikel van

45. BLOCKMANS W.P., *De belastingsbetalers te Brugge (1488-1490) en te Gent (1492-1494). Register van persoonsnamen*, in W.P. BLOCKMANS e.a., *Studiën betreffende de sociale structuren te Brugge, Kortrijk en Gent in de 14e en 15e eeuw. (Standen en Landen, LXIII)*, 1973, p. 211-287.

Registers met persoonsnamen. Grafiek van de verdeling der belastingschijven.

46. PUIMEGE G., *Het Gentse stadspatriciaat investeerde zijn rijkdom te Zaffelare in schapendriften*, in *De Heemkundige Kring De Oost-Oudburg. Jaarboek X*, (1972), p. 22-140.
47. STEELS M., *De Berg van Barmhartigheid te Gent*, in *Gendtsche Tydinghen*, III, (1974), p. 36-44, 74-78.

Overzicht van de geschiedenis van de „armenbank”, met bondige inleiding over het lenen van geld in de periode vóór de oprichting.

48. VANDENBROEKE C., *Graanbevoorrading en graanaanvoer te Gent en Brussel tijdens de eerste helft der 19e eeuw*, in *HMGOG*, XXVI, (1972), p. 93-115.

De auteur voert een zeer degelijk vergelijkend onderzoek uit naar de graanbevoorrading te Gent en te Brussel. Algemeen kan gezegd worden dat als gevolg van de scherpe bevolkingsaan groei de steden in de negentiende eeuw een toenemende graanbehoefte kenden. Ze moesten noodzakelijk hun verzorgingsgebied steeds verder uitbreiden. Vandaar de bestendige zorg voor de bevoorrading. De uitbouw van een aangepast spoorwegnet zou deze vergemakkelijken.

Kerk

49. ROGGHE P., *Gent in de XIVe en XVe eeuw. De geestelijkheid en haar tijd*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, XXIV, (1973), p. 102-145.

Door het belichten van de mooie, maar vooral van de kleine kanten van de reguliere en sekuliere geestelijkheid tracht de auteur een beeld op te hangen van de geestelijkheid in het laat-middeleeuwse Gent.

50. DE BROUWER J., *De kerkelijke rechtspraak en haar evolutie in de bisdommen Antwerpen, Gent en Mechelen tussen 1570 en 1795*, 2 dln., Tielt, 1971-1972.

De twee lijvige boekdelen zijn het resultaat van een uitgebreid onderzoek naar de organisatie en werking van de kerkelijke rechtspraak, de werking en bevoegdheid van de officialiteiten en de wijze van bestraffing. Met indices.

51. ROEGIERS J., *De oprichting en de beginjaren van het bisschoppelijk seminarie te Gent (1569-1623)*, in *HMGOG*, XXVII, (1973), p. 3-192.

Na het inventariseren van het seminariearchief ging de auteur over tot de bestudering ervan. Hij gaat dieper in op de seminariewetgeving, de rol van het kapittel van St.-Baafs en deze van de bisschoppen, de persoonlijkheid van de bestuurders, de resultaten van het seminarieonderwijs. Bijlagen, illustraties en indices ronden deze studie af.

52. LAMBERTS E., *Kerk en liberalisme in het bisdom Gent (1821-1857). Bijdrage tot de studie van het liberaal-katholicisme en het ultramontanisme. (Universiteit te Leuven. Werken op gebied van de Geschiedenis en de Filologie. Reeks V. Dl. 8)*, Leuven, 1972.

Alhoewel de unie „liberalen - katholieken” langzaam uiteenviel, ontkomt de auteur niet aan de indruk dat althans in het bisdom Gent de voorwaarden voor een duurzamer verstandhouding aanwezig waren.

Abdijen, kloosters en begijnhoven

53. ROELANDT D., *De voedingsgewoonten in de Gentse Sint-Pieters- en Sint-Baafsabdij tijdens de Late Middeleeuwen*, in *HMGOG*, XXVI, (1972), p. 41-68.

Steunend op rekeningen van beide abdijen uit de veertiende en vijftiende eeuw wordt de voedingstoestand geschetst. Men verneemt meer over de organisatie van de voedselbevoorrading, de organisatie van de keukendienst, de eetgewoonten, het menu, en het verbruik van de verschillende voedselprodukten.

54. BREBELS J., *Verleden van huize Sint-Jan de Deo Gent*, Gent, 1974. Gestencild.

Geschiedenis van de kloostergebouwen en hun bewoners. We vernemen tal van wetenswaardigheden over de Fraters Derde-Ordelingen (1456-1584), de Kartuziers (1584-1783), Lieven Bauwens (1798-1814), het Verdrag van Gent (1814) en de Broeders Sint-Jan de Deo.

55. DE GRAUWE J., *Histoire de la chartreuse du Val-Royal à Gand et de la chartreuse du Bois-Saint-Martin à Lierde-Saint-Martin (Flandre Orientale)*, (*Analecta Cartusiana*, XVIII), Salzburg, 1974.

Dit werkje schetst de geschiedenis van de enige twee kartuizen die ooit in Oost-Vlaanderen opgericht werden. Beide bereikten een grote bloei in de tweede helft van de vijftiende eeuw. Na de troebelen in de zestiende eeuw kon vooral de kartuis Koningsdal te Gent zich herstellen⁵. Beide werden afgeschaft in 1783 door de maatregelen van Jozef II. Met bibliografie.

56. VLEESCHOUWERS C., *De sites van de Cisterciënserinnenabdij O.L.Vrouw-ten-Bos (Nieuwenbos) (1215-1797)*, in *Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen*, XXV, (1971), dl. 1, Gent, 1972, p. 259-273.

Historisch overzicht en beschrijving van de site Lokeren, en in mindere mate van Heusden en Gent⁶.

57. VANDENBUSSCHE K., *Bijdrage tot de bouwgeschiedenis van het Sint-Elisabethbegijnhof te Gent*, in *Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen*, XXIII, (1969), Gent, 1970, p.233-257.

In deze bouwgeschiedenis vanaf de dertiende tot in de tweede helft van de negentiende eeuw tracht de auteur na te gaan op welke wijze de architectuur door de begijnenbeweging werd beïnvloed.

Kunst en Cultuur

58. VANDENBUSSCHE K., *De Gentse kunstenaarsfamilie De Stoevere*, in *Gendtsche Tydinghen*, I, (1972), p. 166-168.

Kunstenaarsfamilie uit de vijftiende eeuw.

(5) De Grauwe J., *De stichting van de Gentse kartuis „Koningsdal“ te Rooigem in de parochie Ekkergem*, in *HMGOG*, XXV, (1971), p. 3-30.

(6) Van dezelfde auteur verschenen reeds:

Vleeschouwers C., *Een balans van de abdij Nieuwenbos bij Gent (1279-1288), onder abdis Maria II van Klaarhout*, in *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis*, CXXXVI, (1970), p. 1-47.

Id., *Het beheer van O.L.Vrouw-hospitaal te Gent en de stichting van de Cisterciënserinnenabdijen O.L.V.-ten-Bos (1215) en Bijloke (1228) door uten Hove's*, in *Annalen van de Belgische Vereniging voor Hospitaalgeschiedenis*, IX, (1971), p. 13-34.

59. DHAENENS E., *De wijze waarop het Lam Godsaltaar was opgesteld, in Gentse Bijdrage tot de Kunstgeschiedenis en de Oudheidkunde, XXII, (1969-1972), p. 109-150.*

Het retabel wordt bestudeerd in het kader van de Joos Vijdkapel. Geïllustreerd.

60. VAN DEN KERKHOVE A., *De muurschildering in het Groot Vleeshuis te Gent, in Ghentsche Tydinghen, I, (1972), p. 14-20.*

Ikonografische studie over deze opmerkelijke olieverfschildering van 1448. Geïllustreerd.

61. MACHIELS J., *Meester Arend de Keysere, 1480-1490, (HIGRO), Gent, 1973.*

Deze luxeuitgave is een bijdrage tot de herdenking van de vijfhonderdste verjaardag van de boekdrukkunst in de Nederlanden. Ze wil in de eerste plaats een grondig typologisch onderzoek leveren over de Keysere (ca. 1450-1490) als drukker en naar de wijze waarop hij drukte. Het werk is voorzien van bibliografie, tabellen, afbeeldingen van houtsneden en watermerken en talrijke reproducties.

62. VAN TYGHEM F., *Het genootschap La Concorde en haar afgebroken verenigingsgebouw te Gent, in Gentse Bijdragen tot de Kunstgeschiedenis en de Oudheidkunde, XXII, (1969-1972), p. 19-89.*

Geeft een historische schets van dit genootschap (negentiende en twintigste eeuw) en gaat de evolutie na van het verenigingsgebouw. Met reproducties.

63. DEROLEZ A., *Het dagboek van een Gents rentenier en zijn belang voor het muziekleven in Vlaanderen rond 1800, in Ghendtsche Tydinghen, III, (1974), p. 160-164.*

Aspekten uit het leven van de rijke bourgeoisie in Vlaanderen, aan de hand van het dagboek van Gilles-Lucas-Guillaume Schamp de Romrée.

Onderwijs

64. VANMALDEGHEM A., *Drie eeuwen onderwijs in Gent door de Zusters van Onze-Lieve-Vrouw-Visitatie, in Heemkundige Kring De Oost-Oudburg, Jaarboek XI, (1973-1974), p. 30-66.*

De zusters zetten zich in voor de verzorging van de pestlijders in de zeventiende eeuw, nadien verstrekten ze onderwijs (armenschool bij St.-Baafs, Blauwe-Meisjesschool).

65. STEELS M., *De kantwerkscholen in Oost-Vlaanderen en te Gent in de 19e eeuw*, in *Gendtsche Tydinghen*, II, (1973), p. 72-78, 97-102.

Historiek van de kantnijverheid, vooral te Gent (16e - 18e, 19e eeuw).

66. ID., *Judocus Jan Steyaert*, in *Gendtsche Tydinghen*, I, (1972), p. 107-112.

Biografie over deze Gentse auteur en hoofdonderwijzer (1799-1858).

67. ID., *Pieter Jonglas*, in *Gendtsche Tydinghen*, I, (1972), p. 140-142.

Biografie van een Nederlander die vanaf 1820 gedurende drieënveertig jaar onderwijzer was te Gent.

68. ID., *Speelscholen te Gent rond 1855*, in *Gendtsche Tydinghen*, I, (1972), p. 199-203.

Belicht de toestand in bepaalde armenscholen in de eerste helft van de negentiende eeuw.

Biografische nota's, nekrologieën, gedenkboeken, enz.

Geneesheren

69. ELAUT L., *Een dapper strijder tegen de cholera: van het Akademisch Ziekenhuis naar de Senaat*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, XXIII, (1972), p. 127-142.

Levensschets van de medicus-politicus Joseph Guillaume de Block (overleden in 1862), professor aan de Gentse Rijksuniversiteit.

70. ID., *Het mollenwerk van een Gents geneesheer uit de patriottentijd*, in *Handelingen. (Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis)*, XXV, (1971), p. 117-134.

Over J.B. Vervier (1750-1817).

71. OSSIER E.G., *J.B. Jacobs, chirurgijn, verloskundige en auteur (1734-1790)*, in *HMGOG*, XXVI, (1972), p. 68-89.

Gedetailleerd onderzoek naar het leven en werk van deze geneesheer, bibliofiel, rareitenverzamelaar en auteur van leerboeken over verloskunde.

Historici

72. DECAVELE J., *Prudens van Duyse als stadsarchivaris van Gent*, in *Heemkundige Kring De Oost-Oudburg. Jaarboek XI*, (1973-1974), p. 19-29.

Deze herdenkingsrede geeft een levensschets van de bekende komponist, dichter, volkskundige en archivaris (1804-1859).

73. PREVENIER W., *Francqui-Prijs 1974*, in *De Brug. Tijdschrift van de Rijksuniversiteit te Gent*, XVIII, (1974), p. 88-91.

Geschreven ter gelegenheid van de toekenning van de Francqui-prijs aan prof. dr. R. Van Caenegem.

74. VAN WESEMAEL M., *Alfons van Werveke*, in *Gendtsche Tydinghen*, I, (1972), p. 160-164, 184-186 en II, (1973), p. 32-38.

Geeft een uitvoerige biografie over deze Gentse onderwijzer en geschiedkundige (1860-1942).

Tijdens de voorbije jaren gingen een aantal Gentse historici voorgoed heen. Hier een keuze uit de nekrologieën :

75. BOON J., *In memoriam Hans Van Werveke*, in *Heemkundige Kring De Oost-Oudburg. Jaarboek XI*, (1973-1974), p. 118-119.

76. CRAEYBECKX J., *Nécrologie. Jan Dhondt (22 janvier 1915 - 20 août 1972)*, in *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, L, (1972), p. 1055-1060.

77. DE LAET S.J., *In memoriam Jan Dhondt*, in *De Brug. Tijdschrift van de Rijksuniversiteit te Gent*, XVII, (1973), p. 62-78.

78. VAN DERVEEGHDE D., *In memoriam Jan Dhondt, 1915-1972*, in *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, XLIV, (1973), p. 484-486.

79. VAN WERVEKE H., *In memoriam prof. dr. J. Dhondt*, in *HMGOG*, XXVI, (1972), p. 3-4.

80. *In memoriam dr. Paul Rogghé*, in *Gendtsche Tydinghen*, III, (1974), p. 150-151.

Rechtsgeleerden

81. BAERT G. e.a., *De Vlaamse Conferentie der Balie van Gent, 1873-1973. Gedenkboek*, Gent, 1974.

Na een historisch overzicht van deze vereniging, die zich ingespannen heeft om de rechtsbedeling te vervlaamsen, volgen biografische nota's over een vijfendertigtal voormannen en voorzitters. Hierna verscheidene feestbijdragen : F.A. VAN PARYS, *Een magistraat denkend aan de Vlaamse Conferentie* ; J.M. POLAK, *Nederlandse belangstelling voor Vlaams rechtsleven* ; W. DELVA, *Honderd jaar burgerlijk recht* ; J. D'HAENENS, *Honderd jaar strafrecht* ; F. BAERT, *Honderd jaar grondwet* ; M. STORME, *Honderd jaar procesrecht*. Met bijlagen en indices. Rijk geïllustreerd.

82. QUINTYN J.P., *H. Metdepenningen. Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent op zaterdag 23 oktober 1971*. (Overdruk uit *Rechtskundig Weekblad*, 1971-1972).

Degelijke biografische schets over deze jurist, advocaat, gemeentepoliticus, publicist en leider van het Gents orangisme (1799-1881).

Diversen

83. DECAVELE J. en R. DE HERDT, *Gent en Willem I (1814-1830). Herinneringen. Catalogus van tentoonstelling, 22 februari - 24 maart 1974*. (Stad Gent. Dienst voor Culturele Zaken), Gent, 1974.

In een geschiedkundig overzicht verneemt de lezer meer over de onderwerpen waarrond deze tentoonstelling werd opgebouwd : de grondwet en de geestelijkheid, de onderwijspolitiek, de pers, de economie, het kanaal van Gent naar Terneuzen, het stadsbeeld, het kunst- en geestesleven, leger en militairen. Daarop volgt een beknopte bibliografie en de beschrijving van een tweehonderdtal nummers.

84. FRANCK L., *Historisch-geografische schets van de weg Gent-Oude-naarde op het grondgebied van de kasselrij Oudburg*, in *Heemkring Scheldeveld. Jaarboek I*, (1970), p. 59-83.

Een gedegen studie waarin de auteur voor de kennis van het oudste wegennet teruggrijpt naar de ontginningsgeschiedenis.

85. ROGGHE P., *De Joden en hun geschiedenis te Gent*, in *Ghendtsche Tydinghen*, II, (1973), p. 51-61.

Origineel artikel over het wel en wee van de Gentse Joden, van in de middeleeuwen tot heden.